

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4)
din Codul de procedură penală al Republicii Moldova
(termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului)

(Sesizarea nr. 168g/2017)

CHIȘINĂU

21 decembrie 2017

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Igor DOLEA, *președinte de ședință*,
DI Aurel BĂIEȘU,
Dna Victoria IFTODI,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judcători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 15 decembrie 2017
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a art. 232 alin. (2) și art. 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ridicată de către avocatul Corneliu Chisilița, în dosarul nr. 1-317/16, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 15 decembrie 2017 de către judecătorul Ioana Chironeț din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

3. Autorul excepției de neconstituționalitate a pretins, în esență, că dispozițiile contestate sunt contrare articolelor 4, 16, 20, 25 și 26 din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 19 decembrie 2017 sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Guvernului și Procuraturii Generale.

6. În ședința plenară publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de avocatul Dragoș Chetraru. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept al Direcției generale juridice a

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, Secretar de Stat al Ministerului Justiției.

A. Circumstanțele litigiului principal

7. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, se află spre examinare cauza penală intentată lui S. Crăciun, G. Crăciun și E. Ichim, învinuiți de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 190 alin. (5) [*Escrocheria*] din Codul penal.

8. Prin încheierile din 11 septembrie 2017, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a dispus prelungirea termenului arestului preventiv cu 10 zile în privința inculpaților S. Crăciun și G. Crăciun.

9. Avocatul Corneliu Chisilița a contestat încheierile din 11 septembrie 2017. Prin decizia din 25 septembrie 2017, Curtea de Apel Chișinău a respins recursurile ca fiind nefondate.

10. La 22 septembrie 2017 și, respectiv, 23 octombrie 2017, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a dispus din nou prelungirea termenului arestului preventiv cu 30 de zile.

11. La 22 noiembrie 2017, cu două zile înainte de expirarea termenului arestului, la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, au fost depuse demersurile date cu 13 noiembrie 2017 ale procurorului de caz, prin care acesta a solicitat din nou prelungirea termenului arestului preventiv.

12. La 23 noiembrie 2017, demersurile procurorului privind prelungirea duratei arestării preventive au fost aduse la cunoștința avocatului, fapt confirmat prin semnătură.

13. Prin încheierile din 23 noiembrie 2017, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a admis demersurile procurorului și a dispus prelungirea termenului arestului preventiv cu încă 30 de zile.

14. Avocatul Corneliu Chisilița a contestat încheierile din 23 noiembrie 2017, prin care a fost prelungit termenul arestului preventiv, invocând *inter alia* faptul că demersul de prelungire a fost depus tardiv de către procuror, cu încălcarea termenului de 5 zile până la expirarea termenului de arestare, prevăzut de art. 308 alin. (3) din Codul de procedură penală.

15. La 30 noiembrie 2017, Curtea de Apel Chișinău a respins recursurile declarate de avocat ca nefondate.

16. În cadrul ședinței de judecată privind examinarea în fond a cauzei penale din 13 decembrie 2017, avocatul Corneliu Chisilița a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 232 alin. (2) și art. 308 alin. (4) în coroborare cu art. 311, 312 și 329 din Codul de procedură penală.

17. Prin încheierea din aceeași dată, Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

B. Legislația pertinentă

18. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr.78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 25 Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

(3) Reținerea nu poate depăși 72 de ore.

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult până la 12 luni.

(5) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea - în cel mai scurt termen; motivele reținerii și învinuirea se aduc la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

19. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M.O., 2013, nr. 248-251, art. 699) sunt următoarele:

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(*TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI*)

Articolul 186

Termenul ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui

„[...]”

(9) **Prelungirea termenului de arest preventiv se dispune cu respectarea condițiilor stabilite de prezentul cod pentru aplicarea inițială a măsurii de arest preventiv.** Suplimentar, la soluționarea demersului privind prelungirea termenului de arest preventiv, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată are obligația să examineze dacă, pentru înlăturarea riscurilor ce au determinat aplicarea măsurii de arest preventiv, este suficientă aplicarea altor măsuri preventive neprivative de libertate și dacă există sau nu temeiuri relevante și suficiente pentru prelungirea măsurii de arest preventiv.

(10) **Prelungirea duratei de arestare preventivă se decide** de către judecătorul de instrucție din circumscripția în raza teritorială a căreia se efectuează urmărirea penală sau **de către instanța de judecată care examinează cauza, în baza demersului procurorului.** În cazul în care, din motive întemeiate, instanța de judecată, în procedura căreia se află cauza penală, este în imposibilitate să soluționeze demersul privind prelungirea arestului preventiv, acesta se distribuie, în ordinea stabilită, unui alt judecător.

[...]”

Articolul 230

Noțiunea de termene procedurale și consecințele nerespectării lor

„(1) Termene în procesul penal sunt intervale de timp în cadrul cărora sau după expirarea cărora pot fi efectuate acțiuni procesuale conform prevederilor prezentului cod.

(2) **În cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen.**

(3) Dacă o măsură procesuală nu poate fi luată decât pe un termen prevăzut de lege, expirarea acestuia impune încetarea efectului acestei măsuri.”

Articolul 232

Acte considerate ca făcute în termen

„(1) Actul depus în cadrul termenului prevăzut de lege la administrația locului de detenție, la unitatea militară, la administrația instituției medicale sau la oficiul poștal prin scrisoare recomandată este considerat ca făcut în termen. Înregistrarea sau confirmarea făcută de către administrația locului de detenție, a unității militare sau a instituției medicale pe actul depus, precum și recipisa oficiului poștal despre actul primit pe actul depus, servesc drept dovadă a datei depunerii actului.

(2) **Cu excepția termenului prevăzut pentru căile de atac, actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului.”**

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

Articolul 308

Examinarea demersurilor privind aplicarea față de învinuit a arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării învinuitului

„(1) Constatând insuficiența altor măsuri preventive neprivative de libertate pentru înlăturarea riscurilor prevăzute la art. 176 alin.(1) și necesitatea aplicării față de învinuit a măsurii arestării preventive, arestării la domiciliu ori de a prelungi durata ținerii sub arest, procurorul înaintează în instanța judecătorească un demers. În demersul procurorului se indică fapta care face obiectul învinuirii, prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, circumstanțele, însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta, circumstanțele care justifică insuficiența altor măsuri preventive, motivele, temeiurile și necesitatea de aplicare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art.176, 185 și 186, argumentele și circumstanțele de fapt și lista probelor în susținerea demersului, precum și faptul că învinuitului i s-au explicat consecințele generate de încălcarea măsurii preventive. La demers se anexează toate materialele și probele care confirmă sau infirmă insuficiența altor măsuri preventive, temeiurile de aplicare a arestării preventive și a arestării la domiciliu.

(2) Înainte de a fi depuse la judecătorul de instrucție, demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestării la domiciliu, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de aplicare sau prelungire a măsurii, se prezintă în prealabil învinuitului ori avocatului său, care confirmă în scris că a luat cunoștință de acestea. În cazul în care învinuitul refuză sau dacă avocatul se află în imposibilitate să ia cunoștință de demers, de materialele și probele anexate la acesta, procurorul consemnează acest fapt și transmite neîntârziat demersul, materialele și probele anexate la acesta judecătorului de instrucție, care, la solicitarea învinuitului ori a avocatului său, le va oferi acestora suficient timp pentru a lua cunoștință de conținutul lor înainte de începerea ședinței.

(3) Demersul de arestare se depune la judecătorul de instrucție cu cel puțin 24 de ore până la expirarea termenului de reținere, iar în cazul minorului – cu cel puțin de 5 ore până la expirarea termenului de reținere. **Demersul de prelungire a arestării se depune cu cel puțin 5 zile până la expirarea termenului de arestare. În caz de nerespectare a acestor termene, judecătorul de instrucție, fără a convoca ședința, printr-o încheiere motivată, respinge demersul.**

(4) Demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea arestării preventive ori a arestării la domiciliu se examinează fără întârziere de către judecătorul de instrucție, în ședință închisă, cu participarea procurorului, avocatului, învinuitului, cu excepția cazului în care învinuitul se eschivează de la participarea la judecată sau de la urmărirea penală și este anunțat în căutare. La ședință pot participa reprezentantul legal al învinuitului și martorii invitați de procuror sau de învinuit ori de avocat. Procurorul asigură participarea la ședința de judecată a învinuitului reținut, înștiințează avocatul și reprezentantul legal al învinuitului, precum și martorii invitați de acesta. Învinuitul sau avocatul înștiințează martorii invitați de el. În cazul neprezentării avocatului înștiințat, judecătorul de instrucție îl asigură pe învinuit cu avocat din oficiu în conformitate cu Legea nr.198-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Neprezentarea martorilor invitați din partea procurorului, a învinuitului sau a avocatului său nu împiedică examinarea demersului.

[...]"

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

ÎN DREPT

20. Din conținutul excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că aceasta vizează, în esență, respectarea termenelor de către procuror la depunerea demersurilor privind prelungirea arestului în instanța de judecată.

21. Astfel, excepția se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională conexe, precum dreptul la libertate individuală și siguranța persoanei, dreptul la apărare, precum și principiul legalității procesului penal.

A. ADMISIBILITATEA

22. Prin decizia sa din 19 decembrie 2017, Curtea a verificat întrunirea următoarelor condiții de admisibilitate:

(1) Obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ține de competența Curții Constituționale.

(2) Excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau este ridicată de către instanța de judecată din oficiu

24. Fiind ridicată de către avocatul Corneliu Chisilița, în dosarul nr. 1-317/16, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost stabilit prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

(3) Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei

25. Curtea reține că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

26. Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile art. 232 alin. (2) și art. 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DE PUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

- *Cu referire la prevederile contestate din art. 308 alin. (4)*

27. Curtea observă că, deși în încheierea Judecătoriai Chișinău, sediul Ciocana, se solicită exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 308 alin. (4) din Codul de procedură penală, în ansamblu, autorul excepției *de facto* solicită controlul tezei întâi de la art. 308 alin. (4) din Codul de procedură penală în coroborare cu prevederile articolelor 311, 312 și 329 din același cod.

28. În susținerea alegațiilor sale, autorul excepției afirmă că teza întâi de la art. 308 alin. (4), care stabilește că „demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea arestării preventive ori a arestării la domiciliu se examinează fără întârziere de către judecătorul de instrucție, în ședință închisă, cu participarea procurorului, avocatului, învinutului, cu excepția cazului în care învinutul se eschivează de la participarea la judecată sau de la urmărirea penală și este anunțat în căutare”, coroborată cu prevederile articolelor 311, 312 și 329 din același cod încalcă dreptul la apărare. Aceasta întrucât permit instanței de judecată să examineze fără întârziere un nou demers cu privire la prelungirea arestării preventive, inclusiv în cazul în care instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra legalității încheierii de prelungire a termenului de arest preventiv.

29. În acest sens, Curtea menționează că examinarea constituționalității unui text de lege are în vedere compatibilitatea acestui text cu dispozițiile constituționale pretins încălcate, **iar nu compararea prevederilor mai multor legi între ele și raportarea concluziei ce ar rezulta din această comparație la dispoziții ori principii ale Constituției**. Procedându-se altfel, s-ar ajunge inevitabil la concluzia că, deși fiecare dintre dispozițiile legale este constituțională, numai coexistența lor ar pune în discuție constituționalitatea uneia dintre ele.

30. Așadar, Curtea reține că acest aspect excedează competenței Curții Constituționale în ceea ce privește controlul de constituționalitate al textului legal criticat. Prin urmare, excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă în această parte.

- *Cu referire la prevederile contestate din art. 232 alin. (2)*

31. Curtea acceptă argumentele autorului excepției de neconstituționalitate, potrivit cărora prevederile articolului 232 alin. (2) din Codul de procedură penală sunt determinante pentru soluționarea chestiunii privind respectarea termenelor de depunere a demersurilor privind prelungirea arestului preventiv.

(4) Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate

32. Curtea reține că prevederile articolului 232 alin. (2) din Codul de procedură penală nu au constituit obiect al controlului constituționalității.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

33. Prin urmare, Curtea apreciază că excepția de neconstituționalitate nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

34. Urmând jurisprudența sa anterioară, Curtea va aborda problema de constituționalitate a prevederilor contestate, raportate la circumstanțele concrete ale litigiilor principale, prin prisma normelor constituționale invocate de autorul excepției, luând în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare - *Curtea Europeană*).

35. Curtea reține că autorul excepției de neconstituționalitate susține că prevederile art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală sunt contrare dispozițiilor articolelor 4, 16, 20, 25 și 26 din Constituție.

36. Cu referire la pretinsa încălcare a prevederilor articolului 4 din Constituție, Curtea a menționat constant în jurisprudența sa că acestea comportă un caracter generic și constituie imperative de ordin general obligatoriu, care stau la baza oricăror reglementări și nu pot constitui repere individuale și separate.

37. În același timp, Curtea reține că autorul excepției nu a motivat raportul de contrarietate dintre articolele 16 și 20 din Constituție și prevederile contestate. Curtea subliniază că simpla enumerare a unor dispoziții constituționale nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea excepției de neconstituționalitate motivate într-o asemenea manieră, instanța de control constituțional s-ar substitui autorului acesteia în formularea unor critici de neconstituționalitate, ceea ce ar echivala cu un control efectuat din oficiu, inadmisibil însă în condițiile în care, prin prisma articolului 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată, să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, să expună normele legale și argumentele care justifică faptul că prevederea contestată contravine Constituției, precum și legătura cauzală directă între norma contestată și argumentele invocate.

38. Astfel, pentru a elucida aspectele abordate, Curtea va opera cu prevederile articolelor 25 și 26 din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 25 ȘI 26 DIN CONSTITUȚIE

39. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile articolului 232 alin. (2) din Codul de procedură penală încalcă articolul 25 din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

[...]

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult până la 12 luni.

(5) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea - în cel mai scurt termen; motivele reținerii și învinuirea se aduc la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Eliberarea celui reținut sau arestat este obligatorie dacă motivele reținerii sau arestării au dispărut.”

40. Totodată, autorul excepției consideră că prevederile contestate sunt contrare articolului 26 din Constituție, care stabilește:

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

1. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

41. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul susține că dispozițiile art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit cărora „*actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului*”, permit procurorului să acopere viciul nerespectării termenului-limită de 5 zile, prevăzut de art. 308 alin. (3) din Codul de procedură penală, necesar pentru depunerea demersului privind prelungirea arestării preventive. În acest context, autorul susține că prevederile contestate avantajează în mod nejustificat procurorul, contrar principiului egalității armelor în procesul penal.

42. Potrivit autorului excepției, dispozițiile legale contestate sunt contrare prevederilor articolelor 25 și 26 din Constituție.

2. Argumentele autorităților

43. În cadrul ședinței plenare publice a Curții, reprezentantul Parlamentului a menționat că problema abordată în sesizare derivă din aplicarea eronată a legii, or, art. 308 alin. (3) din Codul de procedură penală stabilește în mod cert că demersul de prelungire a arestării se depune la instanța de judecată cu cel puțin 5 zile până la expirarea termenului de arestare.

44. În opinia reprezentantului Guvernului, prevederile art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală sunt în concordanță cu dispozițiile

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

constituționale invocate. Concomitent, acesta a susținut că aspectele abordate în sesizare țin de interpretarea și aplicarea legii, nu de neconstituționalitatea ei.

45. Potrivit reprezentantului Guvernului, prevederile contestate necesită a fi examinate în coroborare cu art. 308 din același cod, care stabilește informarea prealabilă a învinutului sau avocatului cu privire la demersul de prelungire a arestării. Totodată, în cazul în care avocatul consideră că nu a avut suficient timp pentru a lua cunoștință de conținutul demersului și probele anexate, acesta poate solicita instanței de judecată un termen pentru studierea materialelor și formularea apărării.

46. Procuratura Generală, în opinia sa scrisă, a susținut că demersul de prelungire a măsurii preventive, deși este un act procesual perfectat de procuror, nu consemnează o acțiune procesuală în sensul art. 6 pct. 1) din Codul de procedură penală. La fel, demersul în cauză nu este atribuit la categoria actelor de constatare sau decizionale, prezentând de fapt o propunere argumentată adresată instanței de judecată, care și adoptă în final o hotărâre asupra cazului.

47. Potrivit Procuraturii Generale, demersul de prelungire a măsurii preventive nu cade sub incidența art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, deoarece termenul de operare pentru acest act este prevăzut expres la art. 308 alin. (3) din același cod, potrivit căruia demersul de prelungire a arestării se depune cu cel puțin 5 zile până la expirarea termenului de arestare, fără a avea un impact data întocmirii acestuia privitor la încheierea emisă ulterior de instanță.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

3.1.1. Principiul inviolabilității persoanei

48. Curtea reține că articolul 25 din Constituție garantează principiul inviolabilității libertății individuale și a siguranței persoanei, potrivit căruia nimeni nu poate fi reținut și arestat decât în cazurile și modul prevăzute de lege.

49. Același principiu este consacrat și de actele internaționale în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte.

50. Astfel, potrivit articolului 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, „*orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa*”, iar articolul 9 prevede că „*nimeni nu poate fi arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar*”.

51. Articolul 5 § 1 lit. c) din Convenția Europeană vizează, de asemenea, privarea de libertate în cadrul unei proceduri penale. Curtea Europeană, în bogata jurisprudență privind materia art. 5 al Convenției, a trasat anumite linii directoare în ceea ce privește condițiile și limitele aplicării arestării

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

preventive, **plasând pe primul plan prezumția libertății ca punct de reper la examinarea unei situații concrete.**

52. Scopul urmărit prin prevederile constituționale și ale actelor internaționale menționate este **evitarea detențiilor arbitrare** și a celor prea lungi (cauza *Lukanov v. Bulgaria*, hotărârea din 20 martie 1997). De aceea orice privare de libertate, oricât de scurtă, trebuie să fie justificată în mod convingător și temeinic.

53. La fel, Curtea Europeană a menționat că autoritățile trebuie să fie obligate periodic să revadă arestul continuu și **să verifice dacă temeiurile inițiale își mai păstrează actualitatea** ori dacă nu există temeiuri care permit aplicarea unor măsuri mai blânde decât arestul (cauza *CEDO Kudla v. Polonia*, hotărârea din 26 octombrie 2000).

54. De asemenea, în Hotărârea nr. 3 din 23 februarie 2016, Curtea a reiterat că prelungirea arestului preventiv trebuie efectuată cu o periodicitate care să ofere posibilitatea probării necesității menținerii persoanei în arest în continuare. În egală măsură, este necesară identificarea tuturor aspectelor concrete privind riscul punerii în libertate a unei persoane aflate în stare de arest preventiv, fiind necesară examinarea modalităților alternative privării de libertate. Astfel, **orice prelungire a arestului în fapt se desfășoară potrivit unei proceduri similare celei ce ține de aplicarea inițială a arestului.** Prin urmare, la prelungirea arestului judecătorul trebuie să se ghideze de aceleași reguli și motive ce au determinat aplicarea inițială a arestului.

3.1.2. Principiul legalității procesului penal

55. Principiul legalității procesului penal implică respectarea unor garanții procedurale oferite de lege împotriva arbitrarului. În acest context, Curtea reține că printre condițiile cerute de lege pentru ca o acțiune procesuală sau un act procedural să fie valabil se numără și condiția privitoare la timpul în care trebuie realizat.

56. Curtea menționează că intervalul de timp înăuntrul căruia sau până la care pot fi îndeplinite anumite activități sau acte în cadrul procesului penal trebuie fixat astfel încât procesul să păstreze în desfășurarea sa un ritm accelerat, fără însă să se împiedice aflarea adevărului sau respectarea drepturilor părților.

57. Așadar, stabilirea unor termene pentru desfășurarea procesului penal are în vedere două obiective: pe de o parte, desfășurarea procesului penal într-un termen rezonabil, iar, pe de altă parte, termenele trebuie să asigure părților timpul necesar pentru a-și exercita drepturile procesuale și pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de lege.

58. Prin urmare, Curtea subliniază că **îndeplinirea acțiunilor sau actelor procedurale cu respectarea întocmai a termenelor legale reprezintă un element important în desfășurarea procesului penal, fără de care ar fi imposibilă respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal.**

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

3.1.3. Principiul egalității armelor în procesul penal

59. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a reiterat că o instanță judecătorească, la examinarea legalității arestării preventive, trebuie să asigure toate garanțiile unei proceduri judiciare. **Procedurile trebuie să fie contradictorii și să asigure întotdeauna „egalitatea armelor” între părți.**

60. Astfel, Curtea Europeană a relevat că, având în vedere impactul dramatic al privării de libertate asupra drepturilor fundamentale ale persoanei în cauză, în circumstanțele unei investigații în derulare, **procedurile desfășurate în temeiul articolului 5 § 4 al Convenției trebuie, în principiu, să întrunească în cea mai mare măsură posibilă cerințele de bază ale unui proces echitabil** (cauza *Shishkov v. Bulgaria*, hotărârea din 9 ianuarie 2003, §77).

61. Curtea Europeană a recunoscut necesitatea ca urmărirea penală să fie desfășurată în mod eficient, ceea ce poate presupune că o parte din informațiile colectate în timpul acestora trebuie păstrată în secret pentru a împiedica acuzații să altereze probele și să submineze efectuarea justiției. Totuși, acest scop legitim nu ar putea fi îndeplinit pe seama unor restricții substanțiale asupra drepturilor apărării. Prin urmare, **informația care este esențială pentru aprecierea legalității unei detenții trebuie să fie, în mod corespunzător, pusă la dispoziția avocatului, acuzatului** (cauza *Garcia Alva v. Germania*, hotărârea din 13 februarie 2001, §§ 39-43).

62. La nivelul Uniunii Europene, de asemenea, au fost adoptate o serie de directive, care completează cadrul juridic oferit de Convenția europeană a drepturilor omului, în vederea stabilirii unor norme minime privind anumite aspecte ale procedurilor penale, inclusiv dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (Directiva nr. 2012/13/UE).

63. Așadar, Curtea observă că în pct. 30 al Preambulului Directivei 2012/13/UE din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale Parlamentul European și Consiliul au relevat că:

„Documentele și, dacă este cazul, fotografiile și înregistrările audio și video care sunt esențiale pentru contestarea efectivă a legalității unei arestări sau detenții unor persoane suspectate sau acuzate, în conformitate cu dreptul intern, ar trebui să fie puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate sau a avocaților acestora **cel târziu înainte ca autoritatea judiciară competentă să fie chemată să se pronunțe cu privire la legalitatea arestării sau detenției în conformitate cu articolul 5 alineatul 4 din CEDO și cu suficient timp înainte pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului de a contesta legalitatea arestării sau detenției.**”

64. La fel, articolul 7 alin. (1) din Directiva 2012/13/UE stabilește că:

„(1) Atunci când o persoană **este arestată și reținută în orice etapă a procesului penal**, statele membre se asigură că documentele referitoare la cauza specifică, aflate în posesia autorităților competente și care sunt esențiale pentru a contesta în mod efectiv, în conformitate cu dreptul intern, legalitatea arestării sau reținerii, sunt puse la dispoziția persoanelor arestate sau a avocaților acestora.”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

3. 2. *Aplicarea principiilor în prezenta cauză*

65. Curtea menționează că, în scopul efectuării unor anumite acțiuni procedurale, procurorul adresează demersuri judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței de judecată în termenele stabilite de prevederile Codului de procedură penală.

66. Curtea constată că, potrivit articolului 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului.

67. Curtea relevă că, în conformitate cu articolul 186 alin. (9) și (10) din Codul de procedură penală, prelungirea arestării preventive la faza judecării cauzei se decide de către instanța de judecată, **în baza demersului procurorului**, iar art. 308 alin. (3) prevede că demersul de prelungire a arestării **se depune cu cel puțin 5 zile până la expirarea termenului de arestare**.

68. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că dispozițiile art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală creează premise ca demersul privind prelungirea arestării preventive să fie înregistrat în instanța de judecată cu mai puțin de 5 zile până la expirarea termenului de arestare. În această situație, intervalul de timp rămas până la soluționarea propunerii va fi insuficient pentru pregătirea unei apărări efective, întrucât dreptul la apărare în materia măsurilor preventive trebuie exercitat în mod real.

69. În speță, fără a verifica temeinicia motivelor invocate de instanța de judecată, Curtea constată că, deși demersul procurorului privind prelungirea arestului a parvenit în instanță cu două zile până la expirarea termenului de arestare, atât instanța de fond, cât și instanța de recurs, invocând art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, au considerat demersul ca fiind depus în termen.

70. În jurisprudența sa, Curtea a relevat că prin instituirea termenului de 5 zile pentru depunerea demersului de prelungire a arestării până la expirarea termenului de arestare **legiuitorul a urmărit scopul de a acorda un interval de timp suficient pentru ca demersul să fie soluționat cu respectarea dreptului la apărare și a libertății individuale** (DCC nr. 22 din 10 martie 2017).

71. De altfel, în conformitate cu prevederile art. 308 alin. (2) din Codul de procedură penală, procurorul este obligat să prezinte avocatului demersul cu privire la prelungirea măsurii arestării, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de prelungire a măsurii, **înainte de a fi depus în instanța de judecată**.

72. De asemenea, Curtea menționează că rațiunea reglementării acestui termen este și aceea de a da posibilitate judecătorului să cunoască motivele care justifică aplicarea sau prelungirea arestului, astfel încât să fie înlăturat arbitrarul din soluția sa.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

73. Așadar, Curtea reține că înregistrarea demersului cu privire la prelungirea arestării preventive la instanța de judecată **cu mai puțin de 5 zile** înainte de expirarea duratei arestării preventive este de natură să aducă atingere atât dreptului fundamental la apărare și egalității armelor, cât și dreptului la libertate individuală. Totodată, în lipsa unui termen suficient în care să studieze propunerea înaintată prin demers, instanța ar putea pronunța o soluție ce nu s-ar baza pe cunoașterea amănunțită a cauzei.

74. Prin urmare, având în vedere cele menționate, Curtea relevă că acest termen are natura juridică a unui *termen peremptoriu*, nerespectarea căruia atrage consecințele prevăzute de art. 230 alin. (2) din Codul de procedură penală, și anume pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen. De altfel, însăși Curtea Europeană a statuat în cauza *Ialamov v. Republica Moldova* (hotărârea din 12 decembrie 2017) că acceptarea demersului procurorului de prelungire a arestului preventiv prezentat judecătorului de instrucție cu două zile până la expirarea termenului de arestare a fost contrară legislației naționale. În consecință, prelungirea duratei arestării a fost constatată de Curtea Europeană ca ilegală, fiind astfel contrară articolului 5 § 1 din Convenție.

75. În concluzie, Curtea reține că regula instituită la art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit căreia actele procurorului se consideră ca depuse în termen la data la care au fost trecute în registrul de ieșire, nu poate fi raportată la demersurile pentru care legea stabilește procurorului termene imperative de depunere în instanța de judecată. În aceste situații termenul urmează a fi calculat **de la data înregistrării actului în instanța de judecată**.

76. Curtea conchide că modul de calculare a termenului pentru exercitarea căilor de atac de către procuror, asupra cărora nu se aplică regula înregistrării în registrul de ieșire a actelor, instituit la art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, operează pe deplin și în ceea ce privește depunerea altor acte de către procuror în instanța de judecată, pentru care legea procesuală stabilește termene a căror nerespectare determină decăderea din exercițiul dreptului.

77. Totodată, Curtea subliniază că, în cazul în care persoana a fost deținută în mod ilegal, inclusiv ca urmare a nerespectării termenului privind depunerea demersului de prelungire a arestului, acesteia trebuie să i se acorde o despăgubire pentru privarea de libertate efectuată în condiții arbitrare.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A
ART. 232 ALIN. (2) ȘI 308 ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(TERMENUL DEPUNERII DEMERSULUI PRIVIND PRELUNGIREA ARESTULUI)

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* excepția de neconstituționalitate ridicată de către avocatul Corneliu Chisilița, în dosarul nr. 1-317/16, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. *Se recunoaște constituțional* articolul 232 alineatul (2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, în măsura în care modul de calculare a termenelor pentru actele efectuate de procuror nu se aplică în raport cu demersurile pentru care legea stabilește termene imperative pentru a fi depuse în instanța de judecată.

3. *Se declară inadmisibilă* excepția de neconstituționalitate în partea referitoare la controlul constituționalității articolului 308 alineatul (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Igor DOLEA

Chișinău, 21 decembrie 2017

HCC nr. 40

Dosarul nr. 168g/2017